

Szabadszemes jelenségek

Holdsarló-megfigyelések 2003 első felében

A 2003 január-júniusi időszakban 9 észlelő 9 megfigyelést küldött be a holdsarló 6 láthatósági időszakából. Az egyik megfigyelés azonban túlkorosnak bizonyult, így nem tudtuk elfogadni. Ismét felhívjuk a megfigyelők figyelmét arra, hogy ellenőrizték az Évkönyv alapján megfigyeléseiket. Csak a 48 óránál fiatalabb fázisú Hold tekinthető sarlónak (az újhold időpontja előtt és után is, azaz mind az esti, mind a hajnali égen).

Észlelés ideje	Típusa	Sarló kora	Észlelő/észlelés helye
2003. 01. 01.	H	38 ⁿ 03 ^m	Keszthelyi Sándor, Sragner Márta (Pécs)
2003. 01. 04.	E	43 ⁿ 37 ^m	Kormos Barnabás (Kéthely)
2003. 01. 04.	E	43 ⁿ 17 ^m	Drávecz László (Dombóvár)
2003. 02. 02.	E	29 ⁿ 00 ^m + r	Kiss Barna (Felsőzsolca)
2003. 02. 02.	E	28 ⁿ 59 ^m + f	Kocsis Antal, Kocsisné Vörösházi Villő (Balatonkenese)
2003. 02. 02.	E	29 ⁿ 45 ^m	Keszthelyi Sándor, Sragner Márta (Pécs)
2003. 03. 02.	H	30 ⁿ 54 ^m	Kiss László, Derekas Aliz (Sydney, Ausztrália)
2003. 06. 28.	H	40 ⁿ 09 ^m	Keszthelyi Sándor, Sragner Márta (Pécs)

Jelmagyarázat: E= esti megfigyelés, H= hajnali megfigyelés, f= fotó, r= rajz.

A következőkben megfigyelőink leveléből idézünk: „Elég korán keltünk az újév első hajnalán: 05:55 UT-kor. Az ég csaknem teljesen derült Pécsen, csak a DK-i ég alján húzódik egy felhősáv, de szerencsére lassan vonul balról jobbra. 06:19-kor két vízszintesen húzódó felhő között vesszük észre szemmel a sarlót. Csak a fényes ív, kb. 100 fokban. Elég bizonytalan látvány. Megnézzük 10x50 binokulárral, ezzel biztos, hogy ez a Hold, bár különösebb részlet így sincs rajta. 06:20-kor eltűnik a felhő mögött a Hold és többé már nem is látjuk meg, pedig 06:33-ig várakozunk. Addigra már nagyon világos is lett.” (Keszthelyi Sándor, Sragner Márta)

„2003. január 4-én történt a megfigyelés, amit szabad szemmel és egy 9x47-es monokulárral végeztem... Az eget vékony felhők takarták kisebb-nagyobb foltokban, és csak helyenként voltak aránylag tiszta területek. ÉNy-i irányból pedig nagy magasságú és szélesen elterülő, tömör felhőzet közeledett.

... Előtte csak szabad szemmel fürkésztem az eget, majd eszembe jutott, hogy a holdsarló vékonysága miatt így nehéz észrevenni, és elkezdtem egy kis monokulárral keresgélni. Szerencsémre így hamar megpillantottam a vékony felhőn keresztül a halvány sarlót. Nagyon meg-

örültem neki, de amint elvettem a szememet a lávacsőről, elvesztettem. Szabad szemmel egyáltalán nem lehetett látni a felhők miatt... Nem adtam fel a dolgot, és 15:20 UT-kor ismét megpillantottam a kis lávacsőrcel, 35° körüli magasságban. Ekkor a felhők között még voltak kisebb-nagyobb tisztának tűnő területek, a nyugati égboltot pedig szépen bearanyozta a Nap... Egy fránya felhő eltakarta a Holdat és ekkor bementem egy kicsit felmelegedni (15:45 UT).

... 17:00 UT-kor ismét kimentem és meglepődve tapasztaltam, hogy az eddig oly gyéren látszó holdsarló most milyen szépen ragyog a felhőcsik és a horizont közötti tiszta égen. Ekkor már kihívtam a nejemet és a lányomat is, hogy nézzék meg az érdekes jelenséget. A Hold olyan 5° körüli magasságban lehetett, majd lassan elünt az ég alján. A sarló nagysága kb. 110°–120° volt.” (Kormos Barnabás, Kéthely)

„Január 4-én, szombaton a dombóvári üsútállomás parkolójában várakoztam. Az égre pillantva véletlenül vettem észre az igen jól látható holdsarlót (15:40 UT). Viszonylag magasan, kb. 20°-ra helyezkedett el a horizont felett, és az íve is viszonylag nagy, 160°-os volt. Az ekkor még világos égbolt ellenére jól látható volt a hamuszürke fény is.” (Drávecz László)

„Igen hideg időben, jó égen, kb. 5 fokra a horizonttól látszott először a még világos égen, napnyugta után közvetlenül a vékony, fehéres színű holdsarló, melynek kora 28 óra 59 perc (15:47 UT)! Szabad szemmel is könnyű, biztos látvány volt, aztán ahogy egyre sötétedett, még jobban látszott, bár az észlelés vége felé már vésszesen közeledett a sűrű párártéleghoz. Nem teljes 180 fokos volt az ív, hanem csak kb. 150–155 fokos lehetett. A legszebb a 20x60-as binokulárral volt, mellyel egészen a horizont közéléig követhető volt. Nagyszerű észlelés volt, megérté a hideg ellenére kimentni és megnézni.” Kocsis Antal és Kocsiané Vorósházi Villó, Balatonkenese, 2003.02.02.

„A horizont felett 5°–6° os vastagságban elterülő sűrű vöröses por és pára miatt a nehezen megpillantott sarló szem előtt tartásához elég koncentrált nézés kellett. A sápadt ív körvonalai a légkori nyugtalanság miatt gyakran hullámossá váltak. A sarlón semmilyen alakzat nem volt látható még 8x50-es binokulárral sem. 16:03 UT-kor a sarló végleg eltűnt a Sajót szegélyező magas fák lomb nélküli ágai mögött. Az izgalommal várt látvány sajnos nagyon rövid ideig tartott, de az élmény most is örömmel tölt el.” Kiss Barna, Felsőzsolca, 2003.02.02., 15:48–16:03 UT

„Február 2-án este 16:10-kor indultunk Pécs belvárosából kocsival, és a várostól 6 km-re délebbre helyezkedtünk el egy néptelen, behavazott mellékúton. 16:32-kor értünk ki. Teljesen felhőtlen, elég tiszta, nyugodt, bár -7 fokos hideg volt. Még eléggé világos az ég, csak a Jupiter látszott alacsonyán keleten. Felette egy -1 magnitúdós fénylés haladt balról jobbra: a Nemzetközi Űrállomás. 16:33 UT-kor megfordult: DNy felé szabad szemmel észrevettük a Hold vékonyka sarlóját. Már alacsonyán, csak 2–3 fokkal volt a horizont felett, de azért jól látszott. Csupán a fényes ív 110–120 fokos darabja. Hamuszürke fénye nincs. 16:42-kor 20x80-as binokulárral is nézzük, habár akkor már csak 1 fokkal van a látóhatár felett. Szép látvány, csaknem teljes ív 150–160 fokosan. Fénylő csomók, szakadások tagolják. Látszik a légkör torzító hatása is. 16:47-kor eléri a tereptárgyakat, és szabad szemmel eltűnik. Binokulárban 16:48-kor tűnik el utolsó csúcske. Ezt követően 17:02 és 17:13 között az 5,5 magnitúdós C/2002 V1 (NEAT) üstökösöt figyeltük a Halak és a Pegazus határán.” (Keszthelyi Sándor, Sragner Márta)

Folytatás a 23. oldalon!

A következő észlelt napon 29-én a CM-en látható -21° -on egy I típusú AA és kel -12° -on egy másik 29-én egy harmadik is keletkezik -8° -on, a CM előtt. 31-én egy kis D is kel. A hónap utolsó napján 5 kicsi folt látható a felszínen

ISKUM JÓZSEF

Folytatás a 21. oldalról (Holdsarló-megfigyelések)

„Hely és idő: Sydney, Ausztrália, 2003.03.02., 06:12-06:41 EST (UT +11^h). Megfigyelési körülmények: kristálytisza derült idő, keletre néző ablak. Leírás: 06:12 – a teljes holdkorong látszik, hamuszürke fényvel és csodaszép, kb. 120 fokos holdsarlóval. Balra fent (északnyugatra?) egy fényes csillag – a Merkúr? Nagyvárosi csendélet: fasor, távoli házak, közeli építkezés és daru, hajnali kocogó. 06:17 – igen, a Merkúr! Egy hónappal a legnagyobb kilérése után, 25 fokról 16 fokra csökkent elongációval. A déli ekliptika miatt még életemben nem láttam ilyen magasan ezt a bolygót! Milyen lehetett ez 25 fokos elongációnál? A hamuszürke fény kezd eltűnni (06:17), az ív már csak 90 fokos (06:21). 06:26 – Merkúr eltűnik szabad szemmel. 06:28 – az ív 60 fokra csökkent. 06:32 – 45 fok. 06:35 – kezd időnként elveszni a Hold. Elfordított látás, folyamatosan mozgatott fej és egyéb trükkök szükségesek a szemmel tarthatáshoz. 06:41 – szabad szemmel elveszett. Ekkor kora 30 óra 54 perc.” Kiss László és Derekas Aliz.

„Június 28-án hajnalban Győr DK-i, Szabadszegy településrészének határában egy szántóföldre indultunk 01:50 UT-kor. Kellemesen meleg volt, lassan pirkadt, a Mars és néhány csillag pislákkolt még. Az ég fele felhőtlen volt, a keleti égrész kifejezetten tisztának tűnt. Kiérve a terepre, 02:02-kor azonnal észrevettük a Hold sarlóját. Jól látszik. 3 fokkal a horizont felett, csak a fényes ív 130 fokosan. Hamuszürke fény nem volt. 02:14-kor a 4 fok magasra emelkedett Hold alatt (balra lefelé) megjelent a Vénusz. 10x50 B-len éppen belefért mindkét objektum. Az ég világosodott. A Vénusz és a Hold egyre emelkedett, egyre gyengült. 02:30-ig néztük a Holdat, akkor még gyengén látszott 6 fok magasán.” (Keszthelyi Sándor, Sragner Márta)

GYENIZSE PÉTER-KESZTHELYI SÁNDOR

X

Belépési nyilatkozat

Kérem felvételemet a Magyar Csillagászati Egyesületbe rendszeres tagként 2004-re (a tagdíj összege 4800 Ft, illetmény: Meteor csillagászati évkönyv 2004 és a Meteor c. folyóirat)

Név: .....

Cím: .....

Szül. dátum: ..... év ..... hó ..... nap

Telefonszám: ..... E-mail: .....

A tagdíjat az MCSE postacímére (1461 Budapest, Pf. 219.)

kérjük feladni rózsaszín postautalványon!

M2001/3.